

Szwajcaria Podlaska 2023

Materiały do testu turystycznego

Biała za czasów Radziwiłłów

Ekspozycja ta wprowadza nas w burzliwą historię miasta i jego pierwszych właścicieli. To opowieść o tym, jak założona prawdopodobnie w XIV w. niewielka osada na Południowym Podlasiu stała się własnością potężnego rodu Radziwiłłów i powoli przekształcała się w silne i bogate miasto. Biała Podlaska zwana dawniej Alba Ducalis (Białą Książęcą) lub Białą Radziwiłłowską w rękach nieświeckiej linii tego rodu oraz jego spadkobierców pozostawała niemal przez 300 lat.

Z Radziwiłłami związany jest herb miasta i jego najstarsze zabytki. Bogata w archiwalia i eksponaty, pochodzące z prowadzonych na terenie wykopalisk archeologicznych ekspozycja zlokalizowana została w tzw. „szyi”.

Znaczna część tej wystawy poświęcona jest właścicielom Białej i ich dokonaniom, od Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła „Sierotki”, po zmarłego w 1813 r., napoleońskiego pułkownika, księcia Dominika Hieronima Radziwiłła, nie brakuje tu również m. in. starodruków (księga sygnowana w 1617r. przez fundatora Akademii Białskiej), pochodzących z manufaktur radziwiłłowskich tkanin, porcelany i szkła oraz numizmatycznych „perełek” – XVII-wiecznego skarbu, tzw. boratynek z Terespoła czy skarbu złotych dukatów z XVII i XVIII wieku, odnalezionych na polu w Kobylanach. Uzupełnieniem są ryciny i portrety ukazujące reprezentantów tzw. białskiej linii rodu Radziwiłłów oraz wykonane współcześnie, tablice przedstawiające genealogię rodu i dzieje miasta.

Park i jego historia

Muzeum Południowego Podlasia w Białej Podlaskiej znajduje się w obiektach byłej, magnackiej, rezydencji Radziwiłłów nieświeskich. Rezydencja ta była jedną z najwybitniejszych realizacji architektonicznych XVII wieku na terenie Wielkiego Księstwa Litewskiego i wzorowana była w dużej mierze na zespole zamkowym w Nieświeżu.

Głównym obiektem białskiego zespołu był pałac (1622-1630), wielokrotnie naśladowany przy budowie innych rezydencji. Całość założenia powstawała przez ponad sto lat (1622- 1736) i składała się z pałacu (rozebranego jako ruina w 1883 roku), kaplicy z 1628 roku, trzech oficyn ujmujących jeden z największych dziedzińców pałacowych Rzeczypospolitej Obojga Narodów, wieży, bramy wjazdowej oraz otaczających cały zespół ziemnych obwarowań obronnych systemu staroholenderskiego stanowiących jedną z wybitnych realizacji architektonicznych XVII w., powstałych na terenie Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Brama barokowa, wzniesiona w latach 1699-1702, prawdopodobnie przez architekta Józefata Jeziornickiego, wzorowana na łuku tryumfalnym Konstantyna Wielkiego w Rzymie, była wizytówką całego zespołu pałacowego w Białej. Brama ma bogaty, piękny wystrój rzeźbiarski gloryfikujący ród Radziwiłłów.

Szyja barokowa (1699-1701), odbudowana w latach 20-tych XX wieku łączy bramę z wieżą. Parterowa, murowana z cegły, otynkowana, przesklepiona kolebką, nakryta dachem dwuspadowym. W przeszłości pełniła funkcję łącznika komunikacyjnego pomiędzy bramą i wieżą, przejazd przez ciemny tunel szyi i widok umieszczonego u jej wylotu budynku pałacu wzbudzał respekt przed potęgą rodu Radziwiłłów.

Wieża barokowa wzniesiona przez Józefata Jeziornickiego w latach 1699-1701, rzutowana na planie kwadratu, ujęta od dołu piętrową zabudową, murowana z cegły, otynkowana, pięciokondygnacyjna, zwieńczona barokowym hełmem na gloriecie, w której niegdyś znajdował się punkt obserwacyjny. Na wieży od strony pałacu umieszczony był zegar. W przeszłości wieża pełniła rolę strażnicy i więzienia.

Wieżyczka wschodnia XVII – wieczna, wolnostojąca, była połączona z pałacem arkadową galerią. Zdobia ją zarówno na zewnątrz, jak i wewnątrz bogate dekoracje sgraffitowe. Te wewnętrzne umieszczone pod kopułą wieżyczki wykonane w formie czterech medalionów otoczonych motywami roślinnymi przedstawiają orły radziwiłłowskie z książęcymi mitrami na głowach i umieszczonymi na piersiach niewielkimi kartuszami z herbem radziwiłłowskim „Trąby”.

Oficyny barokowe, w przeszłości funkcjonujące na potrzeby rodu Radziwiłłów. W okresie dwudziestolecia międzywojennego nadbudowane o półpiętra. Obecnie służące miejskim instytucjom.

Na terenie założenia w trakcie prac rewitalizacyjnych prowadzonych w latach 2012 – 2013 odsłonięte zostały ciekawe obiekty archeologiczne – historyczne, a po 2018 r. na terenie założenia dokonano budowy bramy kozarskiej, remontu kaplicy, odnowiono wały forteczne i fosy oraz przebudowano układ komunikacyjny, w południowych fortyfikacjach założenia odkryte zostały fundamenty dawnej kuchni, która była oddzielnym budynkiem i fragmenty towarzyszącego jej budynku gospodarczego, wykonana została rekonstrukcja.

Międzyrzec Podlaski

Kościół p.w. św. Mikołaja

Trójnawowy, początkowo gotycki, erygowany w 1477 r. Po pożarze w 1752 r. przebudowany w stylu barokowym. Fasadę projektował Ch. P. Aigner w stylu klasycystycznym na początku XIX w. Sklepienie krzyżowe wsparte na sześciu filarach. W ołtarzu głównym obrazy ze szkoły malarskiej Czechowicza, przypisywane Smuglewiczowi. Z lewej strony prezbiterium renesansowe, epitafium księcia Piotra Zbaraskiego wykonane w 1586 r. W ołtarzach bocznych obrazy XVIII- i XIX-wieczne m.in. Hadziewicz, Buchbindera, Mullera, Hulewicza. Na budynku i wewnątrz znajdują się pamiątkowe tablice ku czci zasłużonych księży. Obok kościoła znajduje się pochodząca z 1746 r. dzwonnica oraz kapliczka i brama w ogrodzeniu kościelnym.

Kościół p.w. św. Józefa

Wzniesiony został w latach 1782-84 dla Unitów. Wewnątrz znajdują się trzy rokokowe obrazy pochodzące z końca XVIII wieku. Świątynia ocalała podczas wielkiego pożaru (1845 r.). Związana była z przesładowaniem Unitów (lata 1867-74). Została zabrana na cerkiew prawosławną przez rząd rosyjski w 1875 r. i przebudowana w 1899 r. W czasie I wojny światowej służyła za areszt, a następnie schronienie dla bezdomnych. Po odzyskaniu niepodległości dobudowano transept (nawę poprzeczną). Staraniem ks. Kazimierza Korszniewicza zainstalowano pamiątkowe tablice oraz witraże.

Kościół p.w. św. św. Piotra i Pawła

Ufundowany przez księcia A. Czartoryskiego w 1774 r. dla Unitów. Z tego też okresu pochodzi również zabytkowa dzwonnica. Ołtarz główny w stylu empировym. W 1875 r. odebrany Unitom przez rząd rosyjski, zamieniony na cerkiew prawosławną. Dwukrotnie w latach 1916 i 1940 zbezczeszczone przez Niemców poprzez urządzenie w nim magazynów. W 1944 r. kościół został

trafiony przez artylerię rosyjską. Po wojnie odbudowany, jednakże bez smukłej wieżyczki. Służy głównie młodzieży szkolnej jako kościół rektoralny.

Cmentarz katolicki

Założony w 1807 roku. Są tu pomniki nagrobne zasłużonych ludzi oraz kaplica św. Rocha z 1838 r.

Cmentarz żydowski

Założony w 1810 r. Znajdują się tu fragmenty ocalałych nagrobków oraz mogiły zbiorowe.

Zespół dawnej poczty konnej

Powstał w 1823 r. W przeszłości gościł monarchów i wielu sławnych podróżnych.

Dawna szkoła parafialna

Budynek projektu włoskiego architekta Franciszka Marii Lanciego. Powstał w latach 1850-1851 w stylu wili tokańskiej. Po 1945 r. użytkowany przez Urząd Miejski. Obecnie pełni funkcję sali katechetycznej.

Dworzec kolejowy

Pochodzi z 1867 roku. Ważny punkt obrony w 1918 r.

Rynek Miejski - obecnie Plac Jana Pawła II

Zachował wymiary z XV wieku, w tym charakterystyczne przejścia z łukami. Znajduje się tu pomnik poległych w 1918 roku.

Zespół pałacowo-parkowy

Założony w XVIII wieku. Znajduje się w nim neogotycka wieżyczka z 1840 roku, budynki dawnych stajni i wozowni, fragmenty pałacu, kapliczka św. Floriana z 1777 r.

Szpital Miejski

Z lat 1846 - 50, atakowany przez powstańców w 1863 roku. Przebudowany w XX wieku; do dziś pełni swe funkcje. Na południowej ścianie znajduje się zegar słoneczny.